

**C-43/22. sz. ügy****Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata  
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2022. január 18.

**A kérdést előterjesztő bíróság:**

Sąd Najwyższy (Lengyelország)

**Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:**

2021. december 22.

**Felperes:**

Prokurator Generalny

**A többi fél az eljárásban:**

D. J., D[X]. J., Ł. J., S. J.

Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe w K.

**Az alapeljárás tárgya**

Rendkívüli jogorvoslat közeli hozzátartozó halálával okozott nem vagyoni kár megtérítésére kötelező ítélettel szemben

**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogi alapja**

Összeegyeztethető-e az uniós joggal, hogy egy bírót nem nyilvános kritériumok alapján határozott vagy határozatlan időre magasabb szintű polgári bírósághoz rendelnek ki azzal, hogy a bíró e kirendelése bármikor és indokolás nélkül visszavonható?

EUMSZ 267. cikk

## **Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések**

1. Úgy kell-e értelmezni az Európai Unióról szóló szerződés – Alapjogi Charta 47. cikkével és 51. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett – 19. cikke (1) bekezdésének második albekezdését és 5. cikkének (1)–(3) bekezdését, hogy azokkal ellentétesek azok a nemzeti rendelkezések, amelyek alapján valamely tagállam igazságügyi minisztere nem nyilvános kritériumok alapján egyrészt határozott vagy határozatlan időre uniós jog hatálya alá tartozó ügyek elbírálására hatáskörrel rendelkező magasabb szintű polgári bírósághoz rendelhet ki egy bírót, másrészt bármikor, indokolás nélküli határozattal visszavonhatja ezt a kirendelést?

2. Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén: úgy kell-e értelmezni az Európai Unióról szóló szerződés – Alapjogi Charta 47. cikkével és 51. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett – 19. cikke (1) bekezdésének második albekezdését és 5. cikkének (1)–(3) bekezdését, hogy az első kérdésben említett módon kirendelt bíró részvételével eljáró bíróság határozatával szembeni jogorvoslatot elbíráló nemzeti bíróság hivatalból köteles vizsgálni, hogy e bíróság abban az esetben is független és pártatlan bíróságnak minősül-e, ha a szóban forgó ügy nem tartozik az uniós jog hatálya alá?

3. A második kérdésre adott igenlő válasz esetén: úgy kell-e értelmezni az Európai Unióról szóló szerződés – Alapjogi Charta 47. cikkével és 51. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett – 19. cikke (1) bekezdésének második albekezdését és 5. cikkének (1)–(3) bekezdését, hogy annak alapján a jogerős bírósági határozatok elleni jogorvoslathoz hasonló rendkívüli jogorvoslat nyomán eljáró tagállami bíróság minden olyan esetben köteles hatályon kívül helyezni a jogerős bírósági határozatot, ha megállapítást nyer, hogy az ügy elbírálásában ilyen kirendelt bíró vett részt, és a részvételével eljáró bíróság nem volt független és pártatlan, vagy úgy, hogy az ilyen jogsértés következményei a tagállam eljárási autonómiájának körébe tartoznak?

## **A hivatkozott uniós rendelkezések**

Az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése és az EUSZ 5. cikk (1)–(3) bekezdése

Az Alapjogi Charta 47. cikke és 51. cikkének (1) bekezdése

## **A hivatkozott nemzeti rendelkezések**

A Lengyel Köztársaság alkotmánya, 45. cikk, 178. cikk 1. bekezdése és 179. cikk;

Ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych (a rendes bíróságok szervezetéről szóló törvény, a továbbiakban: p.u.s.p.), 77. cikk

Kodeks postępowania cywilnego (polgári perrendtartás, a továbbiakban: k.p.c.), 1. cikk, 379. cikk 4. pontja, 386. cikk 2. §-a, 398<sup>13</sup>. cikk, 398<sup>15</sup>. cikk, 398<sup>21</sup>. cikk;

Ustawa o Sądzie Najwyższym (a legfelsőbb bíróságról szóló törvény), 1. cikk 1) pontjának b) alpontja, 26. cikk 1. §-a, 89. cikk 1. §-a, 91. cikk 1. §-a és 95. cikk 1. pontja;

### A tényállás és az eljárás rövid bemutatása

- 1 A 2017. október 18-i ítéletével a Sąd Apelacyjny (fellebbviteli bíróság, Lengyelország) elutasította mindkét fél fellebbezését a Sąd Okręgowy (regionális bíróság, Lengyelország) 2016. március 9-i ítélete ellen, amely a Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe w K. (K.-i vajdasági mentőszolgálat, Lengyelország) alperest arra kötelezte, hogy a felperesek, D. J., D[X]. J., Ł. J. és S. J. részére fizessen meg fejenként 100 000 PLN összeget a 2013. augusztus 7-től a kifizetés időpontjáig számított törvényes kamatokkal növelve, a közeli hozzátartozójuk, I. J. halálával okozott, a k.c. 23. és 34. cikkével összefüggésben értelmezett 446. cikkének 4. §-ából levezetett nem vagyoni kár megtérítéseként.
- 2 Az ítéletet hozó bírósági tanács tagja volt J. K. és J. N., a fellebbviteli bíróság bírái, akik a fellebbviteli bíróságra beosztott bírák, valamint A. P.-P. regionális bírósági bíró, akit 2016. november 1-jétől bírói feladatok ellátása céljából határozatlan időre rendelték ki a fellebbviteli bírósághoz.
- 3 A fellebbviteli bíróság ítéletével szemben a legfőbb ügyész az ustawa o Sądzie Najwyższym (legfelsőbb bíróságról szóló törvény) 115. cikkének 1. és 1a. §-ával összefüggésben értelmezett 89. cikkének 1. §-a alapján – a társadalmi igazságosság elveit érvényre juttató demokratikus jogállam elvének való megfelelés szükségességére hivatkozva – az ítéletet egészében megtámadva rendkívüli jogorvoslatot nyújtott be.
- 4 A legfőbb ügyész arra hivatkozott, hogy a megtámadott határozat sérti a személyek és polgárok Lengyel Köztársaság alkotmányában rögzített jogait és szabadságait, egyrészt annak elismerésével, hogy a felpereseket megillető megfelelő nem vagyoni kártérítés fejenként 100 000 PLN összeget tesz ki, annak ellenére, hogy a családtagok közötti családi kötelék az I. J., a Wojewódzkie Pogotowie Ratunkowe w K. (K.-i vajdasági mentőszolgálat) munkavállalója által elkövetett jogsértés nyomán bekövetkező halála miatt szakadt meg, és a megítélt összegek nem felelnek meg a nem vagyoni kártérítés kompenzációs jellegének, másrészt azért, hogy nem vette figyelembe a felpereseknek a Pogotowie Ratunkowe w K. (K.-i vajdasági mentőszolgálat) munkavállalója által elkövetett jogsértésből eredő jogi és ténybeli helyzetét, és nem vizsgálta meg annak lehetőségét, hogy a felpereseknek a teljes követelt összeget, azaz fejenként 200 000 PLN összegű nem vagyoni kártérítést ítéljen meg. A legfőbb ügyész arra is hivatkozott, hogy az anyagi jogot súlyosan megsértve tévesen értelmezték a polgári törvénykönyv vonatkozó rendelkezéseit, ami annak megállapításához

vezetett, hogy a felpereseket megillető megfelelő nem vagyoni kártérítés fejenként 100 000 PLN összeget tesz ki, míg az ennél magasabb összegek eltűlöztek.

- 5 A felperesek a rendkívüli jogorvoslat adott válaszukban azt kérték, hogy a jogorvoslatnak teljes egészében adjanak helyt, és az alperest kötelezzék az eljárás költségeinek részükre történő megtérítésére. Az alperes ugyanakkor ellenkérelmében a nyilvánvalóan megalapozatlannak minősített jogorvoslat elutasítását és eljárási költségeinek megtérítését kérte.

### **Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid összefoglalása**

- 6 A végzés rendelkező részében megfogalmazott jogkérdések Bíróság elé terjesztésének szükségessége abból fakad, hogy a megtámadott határozatot hozó bíróságnak tagja volt egy a p.u.s.p. 77. cikke 1. §-ának 1. pontja alapján magasabb szintű bírósághoz határozatlan időre kirendelt bíró. E jogkérdések előterjesztésének szükségessége a Bíróság 2021. november 16-i Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim és társai ítélete (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931) alapján merült fel, amelynek 72., 73., 81., 82., 82., 83., 88., 90. pontjára és rendelkező részére az előzetes döntéshozatalra utaló határozat hivatkozik.
- 7 Ebben az összefüggésben mindenekelőtt azzal kapcsolatban merül fel kétség, hogy a C-748/19. sz. ügyben hozott ítéletből eredő, büntetőeljárás alapján levont következtetéseket alkalmazni kell-e a p.u.s.p. 77. cikke 1. §-ának 1. pontja alapján kirendelt polgári ügyekben eljáró bírák helyzetére is.
- 8 Mivel ez az ítélet előzetes döntéshozatal iránti kérelem büntetőügyben eljáró bíróság általi benyújtása nyomán született, következtetései nem alkalmazhatók közvetlenül a polgári ügyekben eljáró kirendelt bírák helyzetére; már csak azért sem, mert e következtetéseket szintén annak vizsgálata eredményeként fogalmazták meg, hogy a nemzeti szabályozás összeegyeztethető-e a büntetőeljárás során az ártatlanság véelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv 6. cikkének (1) és (2) bekezdésével. Ugyanakkor ez – a büntető- és a polgári eljárás nyilvánvaló eltéréseitől eltekintve – többek között azért is van így, mert a polgári eljárásban az igazságügyi miniszter, aki egyúttal a legfőbb ügyész tisztségét is betölti, egyik peres fél felett sem gyakorol felügyeletet (ellentétben a büntetőeljárással, amelyben az ügyészség felett felügyeletet gyakorol).
- 9 A fentiekre tekintettel kétség merül fel azzal kapcsolatban, hogy a Bíróság C-748/19. sz. ügyben hozott ítélete alkalmazható-e az olyan bíró helyzetére, akit a p.u.s.p. 77. cikke 1. §-ának 1. pontjában meghatározott feltételek mellett az uniós jog hatálya alá tartozó polgári ügyek elbírálására hatáskörrel rendelkező magasabb szintű bírósághoz rendeltek ki; mely rendelkezés nem írja elő, hogy a kirendelést meghatározó szempontokat közölni kell vagy nyilvánosságra kell hozni. Hasonló kérdés merül fel azon körülmény figyelembevételkor, hogy a p.u.s.p. 77. cikke

4. §-ának értelmében az uniós jog hatálya alá tartozó polgári ügyek elbírálására hatáskörrel rendelkező magasabb szintű bírósághoz kirendelt bíró – az uniós jogi szabályozás hatálya alá tartozó büntetőügyekben eljáró kirendelt bíróhoz hasonlóan – az igazságügyi miniszter indokolást nem tartalmazó határozata alapján azonnali hatállyal visszahívható.
- 10 Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén meg kell határozni annak következményeit, ha a kirendelésre vonatkozó szabályokat – a fentiekben ismertetett mértékben – az uniós joggal összeegyeztethetetlennek nyilvánítják. Mindenekelőtt arról van szó, hogy a kirendelt bíró részvételével eljáró bíróság határozatával szembeni jogorvoslatot elbíráló nemzeti bíróság köteles-e hivatalból vizsgálni, hogy e bíróság abban az esetben is független és pártatlan bíróságnak minősül-e, ha a szóban forgó ügy nem tartozik az uniós jog hatálya alá.
- 11 A bíróság alapügyben megtámadott ítéletét ugyanis egy közeli hozzátartozó halála miatt bekövetkezett nem vagyoni kár megtérítésére vonatkozó ügyben hozták, és így az ilyen típusú követelések érvényesítését az uniós jogi aktusok nem szabályozzák. Szem előtt kell azonban tartani, hogy a Bíróság ítélete a C-748/19. sz. ügyben a 2016/343 irányelv hatálya miatt uniós elemet tartalmazó ügy alapján született. Ezért a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság, Lengyelország) álláspontja szerint a Bíróság ezen ítélete nem alkalmazható közvetlenül az olyan kirendelt bírák helyzetére, akik nem csupán más jellegű eljárásokban (azaz polgári peres eljárásokban), hanem az Európai Unió jogalkotási eljárásában megállapított szabályok hatálya alá nem tartozó ügyekben ítéleznek.
- 12 Ha az első kérdés megválaszolásának keretében a Bíróság úgy ítéli meg, hogy a p.u.s.p. 77. cikke 1. §-ának 1. pontjában foglalt feltételek alapján polgári ügyekben eljáró kirendelt bírák szintén nem élvezik a függetlenség és a pártatlanság garanciáit, akkor felmerül a kérdés, hogy milyen következtetéseket kell emiatt levonni abban az esetben, ha az uniós jog hatálya alá nem tartozó polgári ügyekben hozott határozatot támadnak meg. Ebben az esetben különösen annak kapcsán merül fel megalapozott kétség, hogy a fentiekben említett módon kirendelt bíró részvételével eljáró bíróság határozatával szembeni jogorvoslatot elbíráló nemzeti bíróság kötelezhető-e arra, hogy hivatalból vizsgálja, hogy e bíróság független és pártatlan bíróságnak minősül-e. A tagállamok eljárási autonómiájának elve ugyanis arra enged következtetni, hogy a nemzeti jognak kell arról rendelkeznie, hogy ez a kérdés a fellebbviteli bíróság vizsgálatának tárgyát képezi-e és ha igen, milyen mértékben, ideértve többek között azt is, hogy ebben az esetben szükséges-e az eljárásban részt vevő valamely fél indítványa.
- 13 Ezen túlmenően, amennyiben az így megfogalmazott második kérdésre igenlő választ kell adni, kétség merül fel azzal kapcsolatban, hogy egy olyan jogorvoslat nyomán, mint amilyen a rendkívüli jogorvoslat hatályon kívül lehet-e helyezni az olyan ítéletet, amelynek meghozatalában a p.u.s.p. 77. cikke 1. §-ának 1. pontja alapján kirendelt bíró vett részt. E tekintetben különös jelentőséget nyer az a kérdés, hogy megállapítható-e, hogy az ilyen jogorvoslatot elbíráló nemzeti bíróság köteles a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére, minden olyan esetben,

ha megállapítást nyer, hogy az ügy elbírálásában ilyen kirendelt bíró vett részt, és ezért az e bíró részvételével eljáró bíróság a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében nem volt független és pártatlan.

- 14 A rendkívüli jogorvoslat kivételes jellegű intézmény, amelynek strukturális előfeltétele, hogy a premisszáit úgy határozzák meg, hogy az olyan bírósági határozatok hatályon kívül helyezését szolgálja, amelyek a társadalmi igazságosság elveit érvényre juttató demokratikus jogállam elvének fényében alapvetően hibásak. A Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság) szerepe az adott rendkívüli jogorvoslat előterjesztése alapján végzett alkotmányossági felülvizsgálat terén nem az, hogy minden hibás ítéletet hatályon kívül helyezzen, hanem kizárólag azokat, amelyek a társadalmi igazságosság elveit érvényre juttató demokratikus jogállam sarokkövét jelentő társadalmi szerződés alapjaival ellentétesek, és így az egyén és a közhatalom közötti kapcsolat adott formáját vagy az elismert alanyiségű egyén méltóságát érintik. Az ezen elvbe ütköző, megállapított jogsértéseknek tehát olyan súlyosnak kell lenniük, hogy a *res iudicata* elvébe való beavatkozást tegyenek szükségessé. A rendkívüli jogorvoslat intézménye – azáltal, hogy megalapozottságának megállapítása esetében lehetővé teszi a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését – kivételt képez a jogerős bírósági ítéletek stabilitásának alkotmányos elve alól. Ezért önmagában az, hogy egy ítéletet súlyos jogszabálysértéssel hoztak meg, még nem igazolja annak a demokratikus jogállam elvének való megfelelés biztosítása érdekében történő hatályon kívül helyezését, mivel megtörténhet, hogy egy konkrét tényállás körülményei között elsőbbséget kell biztosítani a jogbiztonság alkotmányos értékének, amelynek szerves részét képezi a bírósági határozatok és az általuk kialakított jogviszonyok stabilitásának és jogerejének védelmét szolgáló ítélt dolog (*res iudicata*) védelme.
- 15 A jogerős bírósági határozatok stabilitásának elve szintén fontos értéke az uniós jogrendnek. Megállapítható, hogy az ítélt dolog, a jog és a jogviszonyok stabilitása, valamint a gondos igazságszolgáltatás tekintetében fontos, hogy a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségek kimerítését vagy az e jogorvoslatokra előírt határidők lejártát követően jogerőre emelkedett bírósági határozatok ne legyenek megtámadhatók. Következésképpen az uniós jog nem írja elő a nemzeti bíróságnak, hogy eltérjen a határozatokat jogerőre emelő belső eljárási szabályok alkalmazásától, még akkor sem, ha ez lehetővé tenné a szóban forgó határozat által megvalósított uniós jogi jogsértés orvoslását (1999. június 1-jei *Eco Swiss* ítélet, C-126/97, EU:C:1999:269, 46. és 47. pont; 2006. március 16-i *Kapferer* ítélet, C-234/04, EU:C:2006:178, 20., 21. és 24. pont).
- 16 Ugyanakkor az uniós jogban a hatékony érvényesülés elve (*effet utile*) az irányadó, amely előírja e jog teljes körű alkalmazását valamennyi tagállamban, valamint a jogalanyok számára e jogból eredő hatékony bírói jogvédelem garanciáját jelenti. Ezen elv fényében az uniós jogot hivatalból kell alkalmazni anélkül, hogy arra az érintett fél által megfogalmazott jogalapok keretében hivatkozni kellene.

- 17 A hatékony érvényesülés elvének sajátos kiegészítését jelenti a tagállamok eljárási autonómiájának fogalma. E doktrína szerint, amelyet hagyományosan a Bíróság az 1976. december 16-i Rewe-Zentralfinanz és Rewe-Zentral ítéletében (33/76, EU:C:1976:188) és Comet ítéletében (45/76, EU:C:1976:191) fogalmazott meg, az európai uniós szabályok hiányában a belső jogrend feladata a hatáskörrel rendelkező bíróságok kijelölése és a tagállami polgárok közvetlenül hatályos uniós jogból eredő jogainak védelmére irányuló jogorvoslatokra irányadó eljárási feltételek meghatározása.
- 18 A fentiekre tekintettel kétség merül fel azzal kapcsolatban, hogy az uniós jog hatálya alá nem tartozó polgári ügyben hozott olyan jogerős ítélet ellen benyújtott rendkívüli jogorvoslat, amelynek meghozatalában a p.u.s.p. 77. cikke 1. §-ának 1. pontja alapján magasabb szintű bírósághoz kirendelt bíró vett részt, az említett ítélet hatályon kívül helyezését eredményezi-e, ha a Bíróság a C-748/19. sz. ügghöz hasonlóan megállapítja, hogy e bíró nem élvezi a függetlenség és a pártatlanság garanciáit. Ebben az esetben mindenképp azt szükséges tisztázni, hogy a rendkívüli jogorvoslathoz hasonló jellegű jogorvoslatot elbíráló nemzeti bíróságnak hivatalból és minden esetben hatályon kívül kell-e helyeznie annak a bíróságnak a jogerős határozatát, amelynek ilyen kirendelt bíró volt a tagja, vagy pedig ilyen esetben a tagállam fent említett eljárási autonómiája keretében a nemzeti szabályok szerint állapíthatók meg az ilyen jogsértés következményei.